

♦ Jesus Albeiro - Manuel Napoleon Garcia ♦ Quibdo-ko elizbarrutiko apaizak

«Lurjabe handiak dira paramilitarrei ordaintzen dietenak»

Jesus Albeiro eta Manuel Napoleon Garcia Quibdoko elizbarrutiko apaizak dira. Elizbarruti hori Choco izeneko departamentuan dago, Kolonbian, paramilitarren eraso latza pairatzen ari den inguru batean. Genevan (Suitza) Nazio Batuen Erakundearen Giza Eskubideen Batzordearen 54. jardunaldietan parte hartu ostean, Euskal Herrian izan ziren joan den astean.

Aitor Zuberogitia / Bilbo

CHOCO departamenduen talde paramilitarren jarduna salatu dute Albeirok eta Garciak, horiek armaz ondo baino hobeto hornituta egoteaz gain nekazariak kolpatzen dituztelako, nahiz eta talde paramilitarrek esaten duten gerrillaren aurka egitea dela beren zeregina.

■ **Zuen inguruan hamaikatxo lagunek hanka egin behar izan du bere bizilekutik, ezta?**

Garcia: Apezpiku-batzarraren datuen arabera, Kolonbian orotara milioi bat pasa dira azken hamar urteetan euren eskualdetik alde egin behar izan dutenak. Choco batez ere indiarrek eta beltzek osatutako departamentua da, Ozeano Bareko kostaldean, Panamaren aldamenean. Eskualde oihantsua da, eta ekonomi mailan oso marginala, ia industriarik ere ez baitago. Gainera, bertan batez ere gutxiengo etniko bi direnez bizilagun nagusi, erakundeen utzikeria itzela izan da. Era berean, azken urte bietan biolentzia nabarmen areagotu da, batez ere talde paramilitarren jardunaren ondorioz; eskuin muturreko taldeak izan ohi dira, armaz ondo baino hobeto hornitutakoak, eta euren helburu nagusia gerrillaren kontra borrokatzea dela diote. Alabaina, hori ez da horrela, nekazariak eurak ere ankerki kolpatzen dituzte-eta. Hori horrela, nekazari komunitate askok euren baserri eta etxaldeak utzi behar izan dituzte, talde armatu horien larderiatik ihesi. Izan ere, haiek ez dira mehatxu egitera mugatzen: hainbat eta hainbat nekazari modu ankerrean hiltzeaz gain, komunitate txiki ugari desagaturatu dute. Egoera hori izanik, guk, elizbarruti moduan, komunitateen aldamenean egon gura izan dugu; herri erakundeak indartu nahi izan ditugu, komunitatea egituratzeko alde. Eta horiei dagokienez, indigenen eta baserriarren erakundeak dira han indartsuenak. Behin elkartuta, bortxazaleen oldarrari sendaago eutsi ahal izan diote, bide batez biziak salbatu eta komunitateak trinkotuz. Elkartu ez balira komunitateak erabat hustuta leudeke honezkero (Choco aldean soilik 50.000 lagunek aldatu behar izan du bizilekua jada).

■ **Nor gordetzen da paramilitarren atzean?**

Albeiro: Choco inguruan, Kolonbia osoan bezala, lurjabe handiak dira paramilitarrei ordaintzen dietenak. Behin baino gehiagotan frogatu da Estatuak feno-

meno horren aurrean ezikusiarena egiten duela. Paramilitarren aitzakia zera da: matxinoen kontra ari direla, Kolonbiako Armada ez delako gai bere kabuz gerrilla mende hartzeko. Aitzakia horregaz ailegatu ziren Chocoraino ere. Dena den, nola beltzen komunitateek hala indiarren argi daukate paramilitarrek ez direla hara gerrillaren atzetik joan, lurralde bat eurenaganatzera baino. Lurralde horretan betidanik bizi izan dira beltzak eta indiarrek, eta paramilitarrek azaldu arte euren eskubide etniko, politiko eta ekonomikoak aldarrikatzen hasiak ziren. Adibidez, kanpaina gogorra egin zuten egur-industrien kontra, sekulako hondamendi ekologikoa sustatzen ari zirelako. Protestak eragozteko izan da, hortaz, paramilitarren benetakioa, eta ez gerrilla borrokatzea; eta hori hain da horrela ezen oraindik ez baitute izan borroka bakar bat ere gerrillarekin Choco inguruan. Bizilagun zibilak izan dira euren helburua: torturatu egin dituzte, errukirik barik kolpatu, harik eta euren etxeetatik alde egitera behartzeraino. Lurra- ren eta herriaren aldeko aldarrikapenak sortzen diren aldiro Gobernua segituan hasten da horiek gerrillariaren edota indiarren kontuak direla esaten, modu horretan bidezko aldarrikapen horien aldeko mugimenduei legitimazioa kentzeko.

■ **Eta zertan dira gerrilla mugimenduak?**

Albeiro: Kolonbian batez ere talde bi daude azken 20-25 urteetan: alde batetik FARC, zeinek 15.000 gerrillari inguru izan baitzitzaie egun (Kolonbia guztian zehar 60 fronte baino gehiago dituela uste da); bestetik, ELN dago. Bataren zein bestearen sorburuan une jakin batean herri mugimenduetako partaide izan ziren gizon-emakumeak ditugu; gero, mendira abiatzea deliberatu zuten. Multinazionalen lagun fidelizateaz gain, ustela eta ganorabakoa den Estatuari aurre egiteko plataforma politiko zabala dute; ezen Kolonbian ustez demokrazia indarrean dagoen arren, errealtatea oso bestelakoa baita. Hala ere, Kolonbiako herri mugimendua eta gerrilla bereizi beharra dago, ez baitira gauza bera, nahiz eta Estatuak maiz hori esan (adibidez, sindikalista edo giza eskubideen aldeko ekintzaileen bat hiltzen duten bakoitzean gerrillari bat hil dutela zabaldu gura izaten du).

■ **Zibilen hilketak ia-ia egunero ko kontua dira Kolonbian.**

Jesus Albeiro: «Ziurrenik Estatuak eta gerrillek noizbait negoziatu beharko dute, baina benetako bake prozesu bat oso bestelako kontua da»

Garcia: Uneotan Kolonbiako gatazka oso une larrian dago polarizazioaren eraginez. Giza eskubideen aldeko ekintzaileek oso berme gutxi dituzte: eurerarik asko hil dituzte, eta Gobernuak utxi egin du hori eragozteko.

Albeiro: Iaz, esaterako, herri mugimenduetako kide ziren 50 lagunek erpejorran atera behar izan zuten Kolonbiatik. Hori estatu-krimena da, funtsean. Gabriel Izquierdo apaizak, adibidez, orain dela gutxi ihes egin behar izan du, eta hura ez du ez gerrillak ez herri mugimenduak bidali, paramilitarrek eta Estatuak berak baizik. Giza eskubideen eta duintasunaren alde armarik gabe borrokatzen ari direnak oro akabatu behar dituzte martxa honetan. Horren aurrean, Estatuak dio bera ez dela gai horrenbeste lagun zaintzen hasteko. Baina hortxe dago gakoa, hain juxtu: demokrazia batean (baldin eta benetakoa balitz, noski) inork ez luke bizkarzainen premiarik izan behar.

■ **ELN eta Gobernuaren arteko negoziatioek zeresan ugari eman dute. Zelan baloratzen duzue prozesu hori?**

Albeiro: Gauza bat da herri kolonbiarrak, justizia sozialik eza tarteko, Estatuaren kontra daukan borroka: beste bat, aldiz, gerrillek Estatuari deklaratu dioten gerra. Ziurrenik Estatuak eta gerrillek noizbait negoziatu beharko dute (Kolonbiako historian maiz gertatu izan den bezalaxe), baina benetako bake prozesu bat oso bestelako kontua da. Horri ekitean benetako aldateteki aurre egin beharko zaie: nekazari erreformari, adibidez, edota langabeziaren eta analfabetismoaren arazoei. Hori egin ezean nekez izango da bakerik. Baina hori bai, ELN eta FARCEk euren autonomia propioa dute, nahiz eta Gobernua haiek eta herri mugimendua nahastzen tematzen den. Aldi berean, gerrillak ez du herria ordezkatzeko: haiek armen entrega edota beste zenbait eskakizun negoziatuz ditzakete, baina ezingo dute negoziatu Choco-ko nekazari edota indigenen estatusa. Interes ekonomikoek ere gerrillagaz negoziatu gura dutela diote orain, bakea gura dutela argudiatuta. Zein bake gura dute, baina? Argia ikusi eta bat-batean multinazionalak lurralde itzuli behar al dizkigute ala? Ez genuke Kolonbian ere Guatemala, Salvador eta Nikaraguan jazo zena gertatzerik nahi: lurralde horietan bakea sinatu zuten, baina herri xehea geroz eta izorratuago dago.

■ **Eta ba al dago Kolonbian herri xehe hori ordezkatzeko duen gizarte mugimendu edota erreferente politikorik?**

Albeiro: Hain da zaila egun Kolonbiako herri mugimenduari buruz hitz egitea... Halako egurra eman diote... Hildakoak beti herri mugimenduak jarri ditu. Hala ere, egun zenbait esperientzia interesgarri indarrean daude: nekazari, auzo elkarte eta sindikatuen borroka, indiar eta beltz komunitateen erresistentzia, emakume eta ikasle taldeak... Irtenbideak politikoa behar duenez izan, arestian aipaturiko taldeetako zenbait alderdi politiko bihurtu izan da. Historiak erakusten duenez, ordea, hautu hori egin dutenak erail egin dituzte. Baldintza horietan dagoen estatu batean oso zaila da herri mugimendua ordezkatzeko duen plataforma zabala osatzea.

■ **Egoera hori izanik, zenbateraino dira garrantzitsu heldu den maiatzaren 31ko lehendakari-tzarako hauteskundeak?**

Albeiro: Kolonbian sakonean dugu arazoa justizia sozialik eza da; biolentzia estrukturala, alegia, eta hori ez du gobernu aldatetarik konponduko. Pastrana kontserbadoreak edo Serpa liberalak irabazi, ezer ez da aldatuko. Eztabaida ez da hori, askozaz sakonagoa da, nahiz eta batzuek hori ukatu gura duten. Kolonbiarren %60 erabateko pobrezian bizi dira, hortik atera kontuak. Aberastasun guztia, berriz, biztanleriaren %5aren esku dago. Urte asko igaro beharko dira, beraz, sakoneko aldatetarik gauzatu orduko, eta hildako asko izango dira tartean.

Jesus Albeiro eta Manuel Napoleon Garcia, Euskal Herrian egindako bisitan.

XOUSE SIMAL